

Nives Žirovnik

Pouk na daljavo – mala malica zame in za tretješolce

Povzetek: Pouk na daljavo je prinesel mnoge izzive, a za motiviranega in ustvarjalnega učitelja, ki je že prej v razredu vzpostavil pozitivno klimo, odkrite odnose in raznovrstne metode, to ni bil prevelik zalogaj. Učitelj, ki je znal učence motivirati, jim pripraviti različne naloge in jih vključevati v vse faze ustvarjalnega procesa, je ob pogoju, da so bili učenci aktivni in imeli vsaj en kos moderne tehnologije, lahko uspešno predelal vso načrtovano snov. Tretješolci IV. OŠ Celje so se aktivno vključevali v vse projekte, radi sodelovali pri vseh tematskih dnevih in izdelovali nadpovprečne, izvirne izdelke. Pogoj za uspeh je sodelovanje vseh udeležениh v procesu šolanja. Učencev, učiteljev in tudi vodstva šole. V procesu pa je velik in nikakor samoumeven tudi prispevek staršev.

Ključne besede: pouk na daljavo, komunikacija, motivacija, ustvarjalnost, sodobne metode poučevanja

UDK: 37.091.2

Prispevek iz prakse

Pouk na daljavo – mala malica zame in za tretješolce

Šole so se zaprle tako rekoč čez noč, navodil in izobraževanj ni bilo na voljo. Situacija je v tistem trenutku zahtevala ustvarjalnega, motiviranega učitelja in prilagodljive učence ter starše. Marsikje je vladala panika, ponekod sta bila zasejana še strah in obup. Moji tretješolci so imeli to prednost, da so bili prav vsi opremljeni z vsaj enim kosom sodobne tehnologije (pametni telefon, tablica, računalnik), navajeni na raznovrstne načine učenja in vsakodnevno spodbujani k ustvarjalnosti.

Ko so se šolska vrata zaprla, sem se glede spletnih okolij najprej obrnila na starše. Ker ni bilo odziva in ker sem vedela, da jih veliko uporablja Facebook, sem tam odprla skupino, namenjeno samo staršem učencev našega razreda. S pomočjo predstavnice staršev smo v nekaj dneh v skupini bili vsi. Zakaj ravno Facebook? Omrežje je preverjeno, mnogi so ga že poznali, združuje vse funkcije, ki smo jih potrebovali (datoteke, snemanje v živo, individualni klici, medsebojno tipkanje, mape za shranjevanje izdelkov, možnost komentiranja vseh udeležениh, elektronska pošta ...) in učenci so ga lahko spremljali tudi prek telefona, računalnike pa prepustili staršem in starejšim sorojencem. Negativna plat je bila le starostna omejitev, zato so morali starši odstopiti svoj profil ali narediti dodatnega za pouk na daljavo.

Pouk na daljavo je potekal vsak dan v živo. Učence sem vsak dan pozdravila, se zanimala zanje in njihovo delo, jih spodbujala in zastavljala različne naloge. Tisti, ki so se pridružili med snemanjem v živo, so lahko pozdravili, postavljali vprašanja, samo pomahali ali poslali »emotikone«. Med »datoteke«¹ so dobili skrajšano verzijo navodil, posnetki (v živo) z razlagami so jim bili na voljo do konca šolskega leta, v mape sem zbirala njihove fotografije glede na zastavljeno temo. Ves čas sem skrbela, da sem učencem podajala informacije na različne načine. B. Marentič Požarnik (2003) glede na to, katerim čutnim vtisom učenci dajejo prednost pri zaznavanju, navaja vizualni, avditivni in kinestetični stil. Eden izmed njih je pri posamezniku prevladujoč, učitelj pa mora poskrbeti, da vsi učenci dobijo pravilne informacije na različne načine. Ker med tretješolci prevladujejo kinestetiki, sem (kolikor se je dalo pogosto) zanje poskrbela s pomočjo neposrednega preizkušanja.

¹ Datoteke je bil naslov kategorije, kjer so učenci našli različne dokumente.

Veliko časa so učenci lahko preživeli v naravi in krepili svoja močna področja. Mnogo nalog je spodbujalo ustvarjalnost, saj je bil določen le cilj, ne pa tudi začrtana ena in edina možna pot. Urniki s 45-minutnimi šolskimi urami so romali na smetišče neumnosti. Vse več dni je bilo tematskih. Medtem ko so mnogi učenci drugih šol na prostem izvedli le kakšno uro športa, smo mi lahko izvajali zunaj vsebine vseh predmetov. Tudi sama sem šla v gozd ali kam drugam v naravo in snemala prispevke v naravi.

Učenci so bili večinoma gibalno aktivni, zato sta bili načrtovanje in izvajanje ur športa najlažji. Ob deževnih dneh smo hitro poiskali različice, primerne za notranje prostore (npr. nogavice namesto žoge in škatlo namesto koša, branje s športom povezane literature, ogled športnih oddaj ...) ali pa aktivnosti predstavili na čas z ugodnejšimi razmerami. Že pri iskanju rekvizitov in prilagajanju aktivnosti se je izkazalo, da so učenci že navajeni na iskanje rešitev po različnih poteh.

Pri spoznavanju okolja smo npr. poiskali igrače in se odpravili s prevoznimi sredstvi po Sloveniji in okrog sveta po zemljevidih, ki smo jih imeli doma. Vsak je poiskal v dostopnih virih zanimivosti določene države in jih predstavil preostalim. Največ ciljev iz učnega načrta smo prepletli skozi tematske dni, pri čemer se je vsak lahko dodatno poglobil v informacije, ki so ga pritegnile.

Čeprav so učenci imeli delovne zvezke za matematiko in se na prvi pogled zdi nemogoče, da bi na tem področju lahko spodbujali ustvarjalnost ali aktivnost na prostem, so učenci dokazali nasprotno. Pošiljali so mi fotografije, s katerih je bilo razvidno, kako so s pomočjo naravnih materialov pisno seštevili in odštevali. Sestavljali so račune iz cvetov, paličic, kamenja ali pa si jih kar narisali s palico v zemljo ali na tla. Poštevanko so ponavljali na sprehodu s pomočjo zapestnic ...

Tudi na daljavo se kljub omejitvam z materiali, ki so ostali v šoli, nismo ustavili niti pri likovni umetnosti. Nasprotno. Učenci so ustvarjali zunaj, z naravnimi materiali, doma pa poiskali alternativne možnosti, uporabljali odpadne materiale in izdelali izvirne umetnine. V prostem času so nekateri z veseljem še dodatno raziskovali v domači kuhinji ali prek spleta in ugotovili, kako se pride do domačega oglja, da se da risati s kavo, rdečo papriko itd. Pouk v našem razredu pravzaprav temelji in izhaja iz pouka likovne umetnosti. Na voljo sta le dve uri na teden, a dovolj, da mi uspe zastavljene cilje prenesti na vsa preostala področja, in dovolj, da lahko učenci svoje znanje in motivacijo prenesejo nanje.

Prilagodljivost, iznajdljivost, ustvarjalnost in volja do uresničevanja raznovrstnih nalog pa se niso zgodile čez noč. Tak način pouka smo imeli od prvega dne in je učencem po pol leta že prišel v kri. Najtežje je bilo staršem. Učenci so se na delo na daljavo navadili zelo hitro in dosegali zavirljive rezultate, še posebej pri neobveznih nalogah in nalogah, ki niso bile za oceno, temveč za napredek na njihovem močnem področju. Pri tem tema ni bila pomembna. Dan zdravja, dan Zemlje, noč knjig ali prispevek k skupnemu izdelku ob mestnem prazniku občine Celje. Vedno so se izkazali in naredili izdelek po svojih najboljših močeh.

Skupni izdelek ob mestnem prazniku občine Celje je dober primer, kako lahko učenci krepijo močna področja, pridobivajo informacije iz več virov, sodelujejo z različnimi ljudmi, se učijo in uresničujejo svoje ideje, jih nadgrajujejo in tvorijo nov izdelek, ki je rezultat raznovrstnih prispevkov vseh učencev.

Ideja o izdelku se mi je porodila čez noč, učence sem motivirala, usmerila in jim dala proste roke glede tehnik, materialov in oblik prispevka. Ob ponavljanju snovi o Celju, ki v okviru učnega načrta za spoznavanje okolja spada med vsebine našega kraja, sem učencem že navrgla več možnih izhodišč, učenci pa so se sami odločali, kaj o Celju bodo raziskali in v kakšni obliki bodo to tudi prikazali.

Čeprav so bili delavni, ustvarjalni in izvirni že od začetka, so me vedno znova presenetili s široko paletto idej. V prvem koraku so učenci poslali svoje ideje in želje, kaj bi naredili za skupni izdelek. Ker so bile ideje raznolike, sem jih z lahkoto razvrstila v smiselno zaporedje in otrokom dala zeleno luč za izvedbo. Vse poslane izdelke sem zbrala in skupaj s sodelavko povezala v enega. Začel se je s kratkim, a srčnim videovoščilom tretješolke Celju, nadaljeval z zapisom druge učenke, zakaj občina Celje praznuje ravno 11. aprila in kaj lahko počnemo v Celju ter kakšni so njegovi prebivalci. Sledili so zapis o zgodovini Celja, miselni vzorec o Almi Karlin, svetovni popotnici, in zapisi o spominih dedka enega izmed učencev, ki je živel v sosednji hiši. Eden izmed učencev je razbil predsodke o betonskem mestu in napisal nekaj vrstic o občutkih, ko obiše drevesno hišico, ter zapis opremil z zgovornimi fotografijami. Več učencev se je odločilo, da bo prispevalo svoj likovni izdelek. Nabor je bil raznolik. Celjski grb, grad v različnih tehnikah, prikaz delov mesta skozi otroške oči, plakat o znamenitostih, strip, maketa gradu iz plastelina ter maketi iz kartona in papirja. Prispevek so s svojimi videoposnetki poživili še trije učenci. Tretješolka se je odločila za lutkovno predstavo o žalostni ljubezenski zgodbi med Friderikom in Veroniko, druga deklica se je s pomočjo časovnega stroja preselila v srednji vek, se spoznala s Friderikom II. in ga odpeljala v leto 2020 ter mu razkazala mesto danes in mu poskušala razložiti izraze, ki jih Friderik seveda ni mogel poznati, prispevek pa je zaokrožil tretješolec kar iz dneвне sobe, kjer se je prelevil v vodiča in prek spletnih zemljevidov kazal pot, po kateri si lahko kolesarji ogledajo Celje. Vsak izmed učencev je poglobljeno raziskal in nato prikazal svoje mesto na zelenem področju, z veseljem pa so si ogledali tudi dela svojih sošolcev, ki so bila združena v skupen »mozaik«, zaradi česar so se verjetno potrudili še toliko bolj. Zagotovo so se ob tako doživetem in aktivnem delu o Celju naučili več, kot če bi si zgolj prebrali neko besedilo, jaz pa bi jim narekovala ali zgolj razmnožila povzetek. Ne le, da so se lažje in hitreje naučili, temveč so se ob tem tudi dobro počutili. Na koncu so bili na svoje delo ponosni, pohvaljeni z moje strani, drugih učiteljev, vodstva in staršev.

Učence sem zelo dobro poznala, tudi izdelke sem lahko primerjala s tistimi iz šole, in zares ponosna sem bila nanje, ker so delali sami. Starši so jim pomagali le kot snemalci in pošiljatelji e-pošte z njihovimi izdelki.

Ker takšen izdelek ni sam po sebi umeven, sem na podlagi izkušenj in strokovne literature prišla do skupka dejavnikov, ki so po mojem mnenju pripomogli k ustvarjalnim idejam, kakovostnim izdelkom in vsakodnevnemu aktivnemu sodelovanju večine učencev na daljavo.

V prvi vrsti sem izhajala iz sebe, učiteljice. Vedno me vodi močna želja, da bi se približala vsem učencem. Z monotonim poukom, prežetim z verbalnimi metodami poučevanja in frontalnim izvajanjem, je željo skoraj nemogoče uresničiti. Močna želja mi da dovolj motivacije, da poiščem različne ustrezne metode poučevanja,

vzpostavim primerno komunikacijo in zaupljiv odnos z učenci. Hkrati pa, kot piše Woolfolk (2002), si moramo učitelji zastaviti dva cilja: da ustvarimo stanje motiviranosti za učenje, da učence produktivno vključimo v delo v razredu, in da pri učencih razvijemo vrlino motiviranosti za učenje, da bi se bili sposobni samostojno učiti vse življenje. Oba cilja imam ves čas pred očmi in ju tudi uresničujem. Pou-darek (sploh pri spoznavanju okolja) pa je na učenju učenja, kjer učenci ob učenju postajajo samostojni, produktivni in motivirani.

Karlavaris (1991) meni, da mora učitelj za kakovostno delo učence začititi in poznati načine, s katerimi jih bo aktiviral, da bodo aktivno ustvarjali. To pa doseže z voljo in delom. Med karanteno je bil pristen stik z učenci kot skupino omejen oz. ga ni bilo. Zanesti sem se morala na poznavanje učencev od prej in biti toliko bolj pozorna na vse vrste učenčevih sporočil na daljavo. Vložila pa sem mnogo več dela kot v času pred karanteno. Med delom in ustvarjanjem, tako v šoli kot na daljavo, sem bila pozorna na poslušanje. Zdi se mi pomembno, da učencem prisluhnem, saj nas bolj kot govorjenje povezuje poslušanje. Pri komunikaciji pa je najprej pomembno, da sprejemem sebe, saj kot pravi Brajša, če se ne sprejemamo, ne moremo biti resni in prepričljivi sogovorniki (Brajša 1993). Zavedam se, da z neverbalno govorico – telesnim izražanjem, mimiko, očesnim stikom, gestikulacijo, vedenjem v prostoru in času – povem več kot z verbalno govorico. Učenci zelo dobro zaznavajo tudi najmanjše spremembe in znajo odlično razbrati tudi neverbalno govorico. Ker na del komunikacije nimam vpliva, dajem večjo pozornost zavednemu delu komunikacije. Poskušam biti sproščena, pozitivno naravnana, iščem očesni kontakt, poskrbim za obilico smeha v razredu in pazim, da ne vdiram v intimni pas učencev. Verjamem, da s temi koraki hitreje dosežem zaupanje, učence lažje motiviram in pripomorem k večji ustvarjalnosti. Pri komuniciranju z učenci je moja velika vzornica zdaj že upokojena profesorica M. Pšunder (1998), ki meni, da moramo učitelji imeti samozavest, da komuniciramo na demokratičen način, saj se enakopraven odnos med učiteljem in učencem doseže le z demokratično komunikacijo, usmerjeno v dialog, polno razumevanja, pozornosti in poslušanja, v kateri se težave predstavijo svobodno, s polno mero kritičnosti. Navaja še ustvarjanje medsebojnega zaupanja, ne dajanje neposrednih nasvetov, pohvalo dejanskega napredka učenca, odprtost, naravno obnašanje, znanje spodbujanja, soglašanja, poslušanja, iskanje pojasnila in postavljanje podvprašanj (prav tam).

Poleg komunikacije, motiviranja, pohval, spoštljivega odnosa, sodelovanja s starši ... pa se dobro zavedam, kako zelo pomembna je uporaba raznovrstnega gradiva, nalog in metod poučevanja, s katerimi v bistvu vzpostavljam komunikacijo in stik z učenci. Kramar (2003) trdi, da morajo biti metode primerne razvojni stopnji učencev in njihovim psihičnim značilnostim ter prilagojene drugačnosti posameznih učencev (individualizacija). T. Tacol (2003) piše, da moramo učitelji dobro poznati učinkovitost posameznih metod in biti še bolj pozorni pri mlajših učencih, kjer moramo izbirati bolj specializirane metode, saj bo izbor metod omogočal njihov emocionalno-socialni razvoj in motivacijo. Z uporabo različnih oblik in metod dela sem poskrbela za ustvarjalno vzdušje, prebujala radovednost, željo in navdušenje za ustvarjalno reševanje nalog in izzivov. Sprotna povratna informacija učencev,

evalvacija in vrednotenje izdelkov pa so poskrbeli za snovanje kakovostnega nadaljnega pouka.

Prvi teden karantene sem se lovila predvsem z vzpostavljanjem sistema komunikacije na daljavo, pri katerem sem kmalu uvidela, da je neposreden stik z učenci nujen. Motiviranje, spodbujanje ustvarjalnosti in poučevanje učencev pa so sicer zahtevali mnogo več truda in časa, kar je posledično prineslo izčrpanost, a mi ni povzročalo večjih težav pri samem poučevanju. Ves čas sem bila motivirana in odgovorna. Verjela sem v sposobnosti učencev, bila sem samokritična, sproti sem pridobivala povratne informacije staršev in učencev ter bila pripravljena sprejeti tudi druge, boljše prakse poučevanja ter vsa nova znanja, ki so bila v tistem času potrebna. Učenci so bili ves čas aktivni, motivirani, ustvarjalni in polni energije, pripravljeni na nove izzive. Prav vsi aktivni učenci so brez težav nadaljevali pouk v šoli in dosegli poleg znanja tudi v povprečju visoke ocene, ki pa so bile realne, saj sem kritična in stroga, a pravična učiteljica. Če bi ponovno bili v karanteni, bi mnogo stvari spremenila, vsekakor pa bi nenehno v proces vključevala učence in starše, po potrebi pa tudi vodstvo šole, ki je s spodbujanjem sodobnih metod in vero vame od prvega šolskega dne dalje pravzaprav tudi pripomoglo h kakovostnemu pouku na daljavo.

Pri poučevanju na daljavo se je izkazalo, da urnik v šoli zagotovo omejuje. Do izraza je prišel pomen medpredmetne povezanosti, ki je sicer pogosto premalo izražena. Želim si, da bi v prihodnje učitelji lahko dosegali učne cilje na ustvarjalen in življenjski način, ne le prek vsebin iz učbenika, delovnega zvezka in drugih kalupov.

Literatura in viri

- Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Ljubljana: Glotta Nova.
- Bratanić, M. (1990). *Mikropedagogija. Interakcijsko – komunikacijski aspekt odgoja: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
- Karlavaris, B. (1991). *Metodika likovnog odgoja 1*. Rijeka: Hofbauer.
- Kramar, M. (2003). Metode pouka in izobraževanja. *Sodobna pedagogika*, 57, št. 5, str. 116–138.
- Marentič Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Pšunder, M. (1998). *Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli?* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Tacol, T. (2003). *Likovno izražanje; didaktična izhodišča za problemski pouk likovne vzgoje v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Debora.
- Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Ljubljana: Educy.

Nives ŽIROVNIK (IV. Primary school Celje, Slovenia)

DISTANCE LEARNING – A PIECE OF CAKE FOR ME AND FOR THIRD GRADERS

Abstract: Distance learning has brought many challenges, but for a motivated and creative teacher who has already established a positive climate, open relationships, and diverse methods in the classroom, this was not too much of a chore. A teacher who knew how to motivate students, prepare a variety of tasks and include them in all phases of the creative process, provided that the students were active and had at least one piece of modern technology, was able to successfully process all the given material. Third graders of IV. Celje Primary School were actively involved in all projects, liked to participate in all thematic days and produced above-average, original products. The condition for success is the participation of all participants in the schooling process. Students, parents, teachers and also the school management.

Keywords: distance learning, communication, motivation, creativity, modern teaching methods

E-mail for correspondence: nives.zirovnik@facka.si